

STRATEEGILISED NARRATIIVID

Vladimir Sazonov

Arvustus raamatule

Forging the World: Strategic Narratives and International Relations.

Edited by Alister Miskimmon, Ben O'Loughlin and Laura Roselle.

Ann Arbor, MI: University of Michigan Press, 2017, 340 p.

Tänapäeva hübriidsõja (sh infosõja) mehhanismide paremaks mõistmiseks on kindlasti vaja rakendada uusi innovaatilisi lähenemisviise ja meetodeid. Raamat „Forging the World: Strategic Narratives and International Relations“ („Sepistamas maailma: strateegilised narratiivid ja rahvusvahelised suhted“) on selles mõttes oluline panus rahvusvaheliste suhete ja poliitilise kommunikatsiooni uuringusse, aidates kaasa ka asümmeetriliste konfliktide analüüsile.

Toimetajad Alister Miskimmon, Ben O'Loughlin ja Laura Roselle rõhutavad, et raamat kasvas välja dialoogist mitme uurija vahel, kes töötavad rahvusvahelise suhete ja poliitilise kommunikatsiooni valdkonnas. Nad toonitavad ka seda, et uus ühisteos on üles ehitatud paljuski 2013. aastal ilmunud monograafia¹, milles autorid püüdsid mõtestada lahti uue meedia ökoloogia mõju sellele, kuidas poliitika alal tegutsejad üritavad teisi mõjutada.

Arvustatav raamat ilmus kollektiivse monograafiana, millesse on lisaks raamatu toimetajatele panustanud veel mitu teadlast, nende hulgas Amelia Arsenault, Sun-ha Hong, Monroe E. Price ja Ning Liao. Raamatus on kokku 12 peatükki, millest esimene on „Sissejuhatus“, viimane „Kokkuvõte“ ning ülejäänud kümme erinevate juhtumiuuringute analüüsid.

„Sissejuhatuses“ (lk 1–22) seletatakse lahti raamatus esitatud uurimuste eesmärgid ning põhjendatakse, miks üldse on vaja sellist raamatut. Toimetajad ise nendivad, et „[s]elle kogumiku siht on tõsta esile strateegilise narratiivi kontseptsiooni selgitavat jõudu“ (lk 1), ning autorid teevad seda keskendudes empiirilisele materjalile ja sellega seotud tähtsatele probleemidele rahvusvahelistes suhetes. Esimeses peatükis selgitatakse mitut olulist

¹ **Miskimmon, A.; O'Loughlin, B.; Roselle, L.** 2013. *Strategic Narratives, Communication Power and the New World Order*. New York: Routledge.

mõistet (sh strateegiline narratiiv ja selle tekkelugu) ning pööratakse tähelepanu strateegilise narratiivi funktsioonidele. Seejärel toovad autorid mõne strateegilise narratiivi näite ning lahkavad selle erinevaid tüüpe (lk 8–10).

Sissejuhatav osa on õnnestunud, sest on üles ehitatud loogiliselt ning selles edastatakse kogu vajalik info kogumiku ja strateegilise narratiivi kohta. Tuleb igati nõustuda autorite seisukohaga, et „nende strateegilise narratiivi kontseptsioon aitab avardada arusaama rahvusvahelistest suhetest kirjanduse esitamise kaudu, puudutades seda, kuidas riigid ja muud poliitilised toimijad püüavad teistele mõju avaldada“ (lk 13).

Sellest võib olla tulevikus palju kasu üliõpilastele ja teadlastele, kes on otsustanud tegeleda strateegilise narratiiviga. Seega saab raamatut kasutada ka õppematerjalina.

Sissejuhatusele järgnevad erinevate teadlaste peatükid, milles vaadeldakse strateegilise narratiivi mõju rahvusvaheliste suhete kontseptuaalsetele põhiküsimustele, sealhulgas suurriikide käitumist ja rahvusvahelise julgeoleku probleeme külma sõja järgses maailmas; rahvusvahelisi organisatsioone ja integratsiooni; sotsiaalvõrgustikke; avalikku diplomaatiat jne.

Väga tähelepanuväärne on teine peatükk, milles Miskimmon, O’Loughlin ja Roselle keskenduvad strateegilise narratiivi meetoditele ning metodoloogilistele väljakutsetele strateegilise narratiivi uurimises.

Kolmandas peatükis käsitleb Roselle tegureid, mis mõjutavad strateegilise narratiivi konstrueerimist ja kasutamist suurriikide poolt. Roselle analüüsib USA ning Nõukogude Liidu ja hiljem Venemaa Föderatsiooni strateegilisi narratiive külma sõja järgsel ajastul.

Neljandas peatükis on Miskimmon uurimiseks välja valinud Euroopa Liidu. Ta esitab küsimuse, kuidas üritavad rahvusvahelised organisatsioonid konstrueerida tõhusat strateegilist narratiivi mitmesuguste liikmesriikide alusel.

Viiendas peatükis käsitleb Liao Hiina kui tõusva jõu strateegilist narratiivi. J. P. Singh analüüsib kuuendas peatükis globaalset majandust ja selle arengut. Seitsmendas peatükis keskendub Robin Brown strateegilistele narratiividele avalikus diplomaatias. Eraldi huvitavaks juhtumianalüüsiks võib pidada Arsenault’, Hongi ja Price’i uurimust strateegilistest narratiividest araabia kevade ajal. Sellega antakse märkimisväärne panus tänapäeva Lähis-Ida uuringutesse, et mõista araabia kevade fenomeni. Uurimuse puudujäägiks võib pidada asjaolu, et autorid ei analüüsivad ühtegi olulist araabiakeelset allikat ega kanalit (nagu Al Jazeera), mistõttu on araabia kevadest kahtlemata antud ühekülgne pilt.

Islamiäärmusluse ja ekstremismi uurijatele pakuvad kindlasti suurt huvi Christina Archetti analüüsitud narratiivid ja vastunarratiivid, mida arendasid Al Qaeda ja julgeolekuinstitutsioonid. Archetti analüüsi fookusse kuuluvad nii Al Qaeda kui ka ISISe narratiivid, millega need terroristlikud organisatsioonid opereerivad tänapäevalgi. Selle peatüki suurim puudujääk on jällegi araabiakeelsete allikate eiramine. Autor oleks võinud käsitleda ka radikaalsete liidrite sõnavõtte ja nende toodetud narratiive. Selles valdkonnas tingimata kasuliku analüüsina oleks võinud arvestada Tallinna Ülikooli arabistika lektori Helen Geršmani 2017. aastal kaitstud doktoritööga Al Qaeda liidri Usāma ibn Lādini kõnedest.²

Kümnes peatükk pärineb O'Loughlini sulest ja keskendub meedia ökoloogia küsimustele. Eelviimases peatükis uurivad Miskimmon ja O'Loughlin seda, kuidas strateegilised narratiivid mängivad rahvusvahelise korra määratlemises tähtsat rolli. Viimases peatükis esitatakse kõigi raamatus toodud analüüsides kokkuvõtte.

Peab tõdema, et see kollektiivne teos, mis on kirjutatud väga selges keeles ja on lugejale hästi mõistetav, on üsnagi põhjalik ning loogiliselt üles ehitatud. Tänu kõigele sellele on see arusaadav ka laiemale lugejaskonnale ning mitte ainult kitsa eriala asjatundjatele. Samas tugineb teos uusimatele teaduslikele uurimustele antud valdkonnas.

Raamatus esinevad ka mõned vaieldavused, näiteks „Sissejuhatuses“ mainivad Miskimmon, O'Loughlin ja Roselle Vladimir Putini hübriidsõja doktriini (lk 4), millega retsensiooni autor ei saa aga nõustuda. Mida on selle doktriini all mõeldud? Sellist asja pole ju ametlikult olemas. Kas ehk on silmas peetud Vladimir Putini režiimi viimaste aastate agressiivset tegutsemist, milleks kasutatakse asümmeetrilisi meetodeid (sh sõjapidamises)? Või mõtlevad autorid selle all mõnda dokumenti või dokumentide kogumit, näiteks mõnda sellist sõjateoreetilist teksti nagu Venemaa Föderatsiooni Relvajõudude kindralstaabi ülema kindral Valeri Gerassimovi artiklit „Teaduse väärtus on ettenägemises“, mis ilmus 2013. aastal, sai väga kuulsaks ja kogus tuntuks Gerassimovi doktriini³ nime all? Gerassimov rõhutab hübriidsõja tähtsust tänapäeva sõjapidamises.

² **Geršman, H.** 2017. From Terrorist Leader to Voice of Ġihād. A Rhetorical Analysis of Usāma ibn Lādīn's Messages. Tallinn: Tallinna Ülikool. <<https://www.etera.ee/zoom/30645/view?page=5&p=separate&tool=info&view=0,0,2067,2834>>.

³ Siiski pole korrektne nimetada seda Gerassimovi doktriiniks, vt nt **McDermott, R.** 2016. Does Russia Have Gerasimov Doctrine? – Parameters, Vol. 46, No. 1; **Galeotti, Mark** 2018. The Mythical 'Gerasimov Doctrine' and the Language of Threat. – Critical Studies on Security, pp. 1–5.

Muidugi on kõige lihtsam öelda, et araabia kevade sündmused ei ole sõda, seeitõttu pole meil, sõjaväelastel, seal midagi uurida. Aga võib-olla on hoopis vastupidi: äkki just sellised sündmused ongi 21. sajandile tüüpiline sõda? Ohvrite ja purustuste mastaapide järgi, katastroofiliste sotsiaalsete, majanduslike ja poliitiliste tagajärgede järgi on taolised uut tüüpi konfliktid võrreldavad tõelise sõja tagajärgedega. Ka sõja reeglid on suuresti muutunud. On kasvanud mittesõjaliste meetodite roll poliitiliste ja strateegiliste eesmärkide saavutamisel, mis on paljudel juhtudel oma tõhususes märgatavalt ületanud relvade jõudu. Vastasseisu puhul kasutatavate meetodite rõhuasetus nihkub poliitiliste, majanduslike, informatsiooniliste, humanitaarsete ja teiste mittesõjaliste meetodite poole, mida realiseeritakse rahva protesteerimispotentsiaali kaasamisega.⁴

Igal juhul jääb see koht raamatus lugejale ebaselgeks.

Lõppkokkuvõttes on tegemist huvitava ja innovaatilise raamatuga, mida võib pidada väärtuslikuks panuseks rahvusvaheliste suhete ja poliitilise kommunikatsiooni valdkonda. Teos on samuti oluline strateegiliste narratiivide uurimise seisukohast ja kindlasti abiks hübriidisõja (sh infosõja) uurijatele.

Kirjandus

- Galeotti, Mark** 2018. The Mythical ‘Gerasimov Doctrine’ and the Language of Threat. – Critical Studies on Security, pp. 1–5.
- Герасимов, В. В.** 2013. Ценность науки в предвидении. – Военно-промышленный курьер, 27.02.2013, № 8 (476).
<<https://vpk-news.ru/articles/14632>>.
- Geršman, H.** 2017. From Terrorist Leader to Voice of Ġihād. A Rhetorical Analysis of Usāma ibn Lādin’s Messages. Tallinn: Tallinna Ülikool.
<<https://www.etera.ee/zoom/30645/view?page=5&p=separate&tool=info&view=0,0,2067,2834>>.
- McDermott, R.** 2016. Does Russia Have Gerasimov Doctrine? – Parameters, Vol. 46, No. 1.
- Miskimmon, A.; O’Loughlin, B.; Roselle, L.** 2013. Strategic Narratives, Communication Power and the New World Order. New York: Routledge.
- Miskimmon, A.; O’Loughlin, B.; Roselle, L.** (eds.) 2017. Forging the World: Strategic Narratives and International Relations. Ann Arbor, MI: University of Michigan Press.

⁴ **Герасимов, В. В.** 2013. Ценность науки в предвидении. – Военно-промышленный курьер, 27.02.2013, № 8 (476), ст. 2. <<https://vpk-news.ru/articles/14632>>.